

Emocionalni utjecaj oblikovanja filmskog zvuka na gledatelja

Grujić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of dramatic art / Sveučilište u Zagrebu, Akademija dramske umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:205:564095>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Academy of Dramatic Art - University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA DRAMSKE UMJETNOSTI

Ana Grujić

EMOCIONALNI UTJECAJ OBLIKOVANJA
FILMSKOG ZVUKA NA GLEDATELJA

Pisani dio diplomskog rada

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA DRAMSKE UMJETNOSTI

Diplomski studij montaže

Usmjerenje: Oblikovanje zvuka

EMOCIONALNI UTJECAJ OBLIKOVANJA
FILMSKOG ZVUKA NA GLEDATELJA

Diplomski rad

Mentor: Vesna Biljan Pušić, red. prof. art.

Studentica: Ana Grujić

Zagreb, 2024.

SADRŽAJ

1. Sažetak.....	1
2. Uvod.....	2
3. Psihološki i fiziološki utjecaj zvuka na čovjeka.....	3
4. Važnost zvuka u filmskoj naraciji	11
5. Narativni i emocionalni odnos filmske slike i zvuka.....	14
6. Kako filmskim zvukom emocionalno navodimo gledatelja.....	19
7. Analiza različitog oblikovanja filmskog zvuka na istom audiovizualnom isječku i njegov utjecaj emocionalnog doživljaja na gledatelja.....	26
8. Analiza ankete ispitanika o njihovom emocionalnom doživljaju primjera	30
9. Zaključak	34
10. Literatura	36
11. Popis slikovnog materijala	37

1. Sažetak

U ovom radu prikazat ću kako oblikovanje zvuka emocionalno utječe na gledatelja. Istraživat ću utjecaj zvuka fiziološki i psihološki te odnos filmske slike i zvuka, kako zajedno postižu emociju. Osim teorije i istraživanja, proved ću i vlastitu anketu u kojoj ću na istom slikovnom isječku koristiti tri različita oblikovanja zvuka te analizirati rezultate. Rad je nastao ponajviše uz pomoć literature koja se specifično bavi ovim područjima te gledanjem primjera uz koje bih lakše mogla razumjeti pročitano.

Ključne riječi: oblikovanje zvuka, emocionalni utjecaj, filmski zvuk, filmska slika, fiziološki i psihološki utjecaj, filmska naracija

Summary

In this paper, I will show how sound design affects the viewer emotionally. I will explore the physiological and psychological influence of sound and the relationship between film image and sound, how they achieve emotion together. In addition to theory and research, I will also conduct my own survey in which I will use three different sound designs on the same image clip and analyze the results. The work was created mostly with the help of literature that specifically deals with these areas and by looking at examples that would make it easier for me to understand what I have read.

Keywords: sound design, emotional impact, film sound, film image, physiological and psychological impact, film narration

2. Uvod

Skoro je prošlo jedno stoljeće otkada je film obogaćen novom vrstom umjetnosti, oblikovanjem zvuka. Iako filmovi nisu oduvijek bili nijemi, završetkom ere nijemog filma smatra se nastanak filma *Jazz singer*, 1927. godine. Od tog trenutka, filmski svijet je dobio novu dimenziju i način iskazivanja priče, upotpunjavanja prostora filma te prenošenja emocije filma. Smatra se da su ljudi više vizualni tipovi jer na vizualno obraćamo više pažnje i detaljnije analiziramo, a time ni ne čudi činjenica da i u filmu više zamjećujemo sliku nego zvuk. No, naši cjelokupni doživljaji ne bi bili isti bez zvuka, on nam daje „širu sliku”, doživljaj i emociju. Time bi se moglo reći da je filmski zvuk i neprimjetna umjetnost. Grešku u filmskom zvuku ćemo iste sekunde primijetiti, dok je u filmskoj slici možda nećemo ni zamijetiti, rezultat toga je činjenica da naše uši brže reagiraju, dok oči zbog većeg broja informacija sporije.

Film služi kao sredstvo pričanja određene priče, a svaka priča ima zajednički faktor – emociju. Kada pomislimo na horor filmove, prva asocijacija je strah, dok kod romantičnih filmova ljubavni zaplet vodi do osjećaja sigurnosti, topline i ljubavi. Prirodno je da svakodnevno osjećamo neku emociju, bila ona bijes ili sreća, ona nas svakodnevno okružuje i opisuje situacije koje smo proživjeli. S tom spoznajom, jasno nam je da ako želimo filmom efektivno ispričati priču, moramo prenijeti i emociju. Zvuk ovdje čini veliku, ako ne i najvažniju ulogu. Dijalog unutar filma služi kao prenositelj informacija, a nekoć dok dijaloga nije bilo, koristile su se tekstualne kartice. Dijalogom gledatelj prima informacije o priči, uz glumačku interpretaciju i emociju protagonista. Osim dijaloga, zvučna slika obogaćena je zvučnim efektima, poput atmosfera, a i glazbom koja sve više postaje neizostavan dio filma. Kroz digitalni razvoj snimanja i montaže zvuka, oblikovatelji zvuka imaju sve više mogućnosti filmsku sliku upotpuniti zvučnom slikom. Nekoć se montaža zvuka nije smatrala kreativnom industrijom nego isključivo tehničkom, no to se u današnje vrijeme u potpunosti promijenilo te posao montažera zvuka postaje sve priznatiji i cjenjeniji.

Budući da smo kolektivno više fokusirani na filmsku sliku, bitno je isticati važnost filmskog zvuka. Time rečeno, u ovom radu ću istraživati zvuk od toga kako ga uopće svakodnevno percipiramo i kako utječe na nas fiziološki, a zatim psihološki do svih bitnih faktora zvuka koji nas dovode do njegovog efektivnog

utjecaja na našu emotivnu percepciju filma. Kako bismo bolje razumjeli utjecaj zvuka na gledatelja, istražiti ću i tri primjera emocionalnog utjecaja gledatelja na istu filmsku sliku, različitim pristupom dizajna zvuka.

3. Fiziološki i psihološki utjecaj zvuka na čovjeka

Od samog početka našeg života okruženi smo stotinama različitih zvukova. Zvuk nam pomoću jednog od naših osjetila – sluha – omogućava lakše snalaženje u prostoru te komuniciranje. Nekoć je zvučna slika svijeta bila obogaćena isključivo prirodnim zvukovima i atmosferama, no kroz razvijanje čovječanstva razvila se i prezasićenost raznih zvukova, različitih frekvencija, boja ili jačine. Iako možda nismo svjesni toga, zvuk oko nas svakodnevno utječe na nas, psihološki i fiziološki, bilo to u pozitivnom ili negativnom smislu. Zsigurno mnogo ljudi nije ni svjesno ili nikad nije ni pomislilo da zvučna slika kojom se okružuju može imati utjecaj na njihov svakidašnji život. Kako bismo mogli bolje razumjeti kako filmski zvuk utječe na emocionalno stanje gledatelja, prvo moramo razumjeti kako utječe na čovjeka u svakodnevnim situacijama.

Jedna od najvećih negativnih konotacija zvuka jest buka. Jeste li ikada stajali na tramvajskoj ili autobusnoj stanici okruženi autima, tramvajima, ljudima te pomislili koliko buke taj skup individualnih kretnji proizvodi? Buka je svaki neželjeni zvuk koji značajno ugrožava ljudsko zdravlje i sluh. Svaki zvuk koji prelazi granice dopuštene razine zvuka u određenoj okolini i prostoru smatra se bukom. Najveći izazivač buke u današnjem modernom dobu jest promet, koji na nekim cestovnim raskrižjima može doseći i preko 90 decibela¹ (dB). U tablici je prikaz prosječne razine decibela u nekim od najučestalijih životnih primjera s kojima se svakodnevno susrećemo ili koristimo kako bismo lakše razumjeli do koje razine opasnosti dolazi buka.

¹ Decibel se definira kao veličina koja predstavlja logaritam odnosa dvaju intenziteta. Zapravo, tako definirana veličina je *bel* (prema Grahamu Bellu izumitelju telefona), a prikladnija, deset puta manja jedinica zove se decibel (dB).

ZVUK	RAZINA JAKOSTI ZVUKA (dB)
Prag čujnosti	0 – 25
Govor	40
TV	55
Prometna ulica	70
Električna pila	100
Glasna glazba	110
Prag bola	130 – 140
Polijetanje i slijetanje aviona	140

Izravni utjecaji buke su fiziološki raspoznatljivi zbog momentalne naglušnosti, gluhoće ili šumova u uhu. Također, vežu se i za razne poremećaje, od onih koji otežavaju razumijevanje govora do onih koji izazivaju probleme u ravnoteži i nesigurnosti u hodu. Neizravni utjecaji buke odnose se i na fiziološke, no ponajviše na one koji utječu na psihološko stanje čovjeka. U ovu skupinu spadaju razni poremećaji metabolizma koji su nastali pod utjecajem neizravne posljedice umora, razdražljivosti te smanjene mogućnosti rada ili obavljanja ikakvih svakodnevnih obaveza. Iako bebe za razliku od odraslih ljudi nisu osjetljive na buku te mogu s lakoćom zaspati, buka svejedno može imati ogroman utjecaj i na njih. Buka remeti ciklus spavanja jer skraćuje REM fazu, rezultira se i povećani krvni tlak i puls te veći broj kretnji tijekom sna. Dugoročno to može dovesti do kardiovaskularnih bolesti zbog konstantne promjene krvnog tlaka, pulsa i disanja. Ovakva konstantna izloženost buci čovjeka dovodi do osjećaja bespomoćnosti, svakidašnji zadatci postaju teže izvedivi. Osim toga, čovjek razvija ljutnju i loše prosudbe zbog svakidašnje razdražljivosti.

Iako zvukovi kojima smo okruženi svakodnevno mogu loše utjecati na nas, više ih je onih pozitivnih koji nas mogu dovesti u stanje mira, psihološki i fiziološki. Razna istraživanja potvrdila su da zvuk prirode ima iznimno pozitivne učinke na čovjeka². Istraživanje iz 2021. godine fokusiralo se na utjecaj zvukova prirode u SAD-u na prosječnog čovjeka te su istraživali koji zvukovi više ili manje utječu pozitivno, a koji negativno. Zanimljiv članak napisala je Rachel T. Burton u

² <https://aroshanti.com/what-science-tells-us-about-listening-to-nature-sounds/>

sklopu časopisa *Proceedings of the National Academy of Sciences*. Zaključak istraživanja se najviše bavio činjenicom da nas zvukovi prirode opuštaju i time reduciraju stres koji nas obuzima u svakodnevnom životu, a time rezultiramo i boljim psihičkim i fizičkim zdravljem. U istraživanju su koristili tri različita zvuka – vode, ptica te skupinu različitih zvukova prirode. Istraživanje je pokazalo kako je zvuk vode imao najveći pozitivan utjecaj na čovjekovo fiziološko i psihološko stanje dok je samostalan zvuk ptica izazivao stres i nelagodu. Biološki smo i predodređeni da nam ovakve vrste frekvencija odgovaraju pogotovo kada ih naš mozak povezuje i prepoznaje kao „izvor preživljavanja”, a pogotovo kad smo preopterećeni gradskom bukom koja ni u kojem smislu za nas još uvijek nije prirodna pojava. Zvukovi prirode poboljšavaju mentalno zdravlje, opuštaju nam um i mišiće u tijelu, smanjuju dozu stresa, poboljšavaju koncentraciju i kvalitetu sna. Naravno, nemamo svi tu mogućnost svakodnevnog okruženja prirode, no dokazano je i da 30 minuta slušanja snimljene prirode ima isti učinak. Također, zanimljiva činjenica je da su Japanci počeli puštati zvukove prirode u uredima što je rezultiralo boljim radnim iskustvom, koncentracijom i umanjnim stresom.³

U Japanu se pak koristi jedna tehnika koja je sada rasprostranjena širom svijeta, naziva se *šumskom kupkom* ili *shinrin yoku* (*jap. naziv*)⁴. Ova tehnika konekcije s prirodom postoji od davnina, no nedavno se vratila u širu upotrebu. Urbanizacijom su ljudi iz svojih seoskih načina života naglo prešli na ubrzani život koji često dovodi do preopterećenja poslom i provođenja dana u uredima što rezultira odvajanjem od prirode, a time i dodatnim stresom i životnim opterećenjima. Šumska kupka pruža ljudima duboku relaksaciju i bijeg od urbanog načina života, što rezultira manjim stresom, a time i boljim fiziološkim i psihološkim zdravljem. Sudionici se okupljaju u manjim grupama (do 12 osoba) te uz vodiča provode vrijeme upravo u šumi. U njoj se provodi što više vremena moguće uz laganu šetnju i fokus na disanje te najbitnije osvještavanje atmosfere same šume koja nam prirodno daje osjećaj relaksacije i pripadnosti.

Zvukovi nam u svakidašnjem životu služe kako bi prenijeli neku informaciju ili kako bi nas upozorili. Svakodnevno smo okruženi istim ili sličnim zvukovima, no

³ <https://www.iands.design/industry-news/article/21004536/new-technology-uses-natures-blueprint-to-improve-sound-indoors>

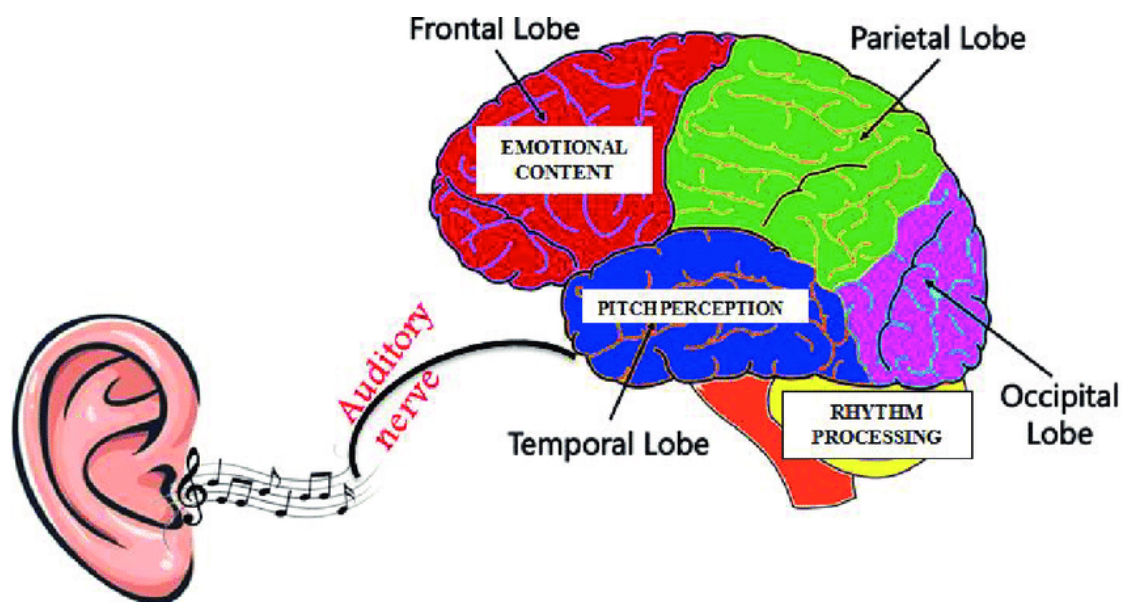
⁴ https://underdreamskies.com/2023/09/20/otkrivam-sto-je-to-sumska-kupka-i-koji-su-njeni-brojni-benefiti/#google_vignette

na veliku većinu njih ne obraćamo pretjeranu pozornost. Kada bi zvuk kojim smo svakodnevno okruženi čuli u nekom drugom prostoru (npr. spilji koja ima jak odjek) ili bi taj zvuk bio neobično različite jačine, tada bismo ga potpuno drugačije percipirali psihološki i fiziološki. Najjednostavnije za razumjeti ovaj fenomen jest kroz primjer ljudskih emocija. U jednom od analiza na koje sam naišla (*F. Hagan, Emotional response to Sound*) smatra se da ljudska spoznaja svijeta i emocije surađuju međusobno uz pomoć njihovih sličnih karakteristika te bi spoznaja zvukova oko nas utjecala na naše emotivno stanje. Emocije su povezane s našim psihološkim stanjem, a i s fiziološkim – oni također u suradnji utječu jedni na druge, htjeli mi to ili ne. Takav emocionalni proces mora na prvu biti potaknut nekim događajem zbog kojeg će naš fiziološki i psihološki sistem reagirati, zatim ćemo taj događaj nekako interpretirati što dovodi do psiholoških i fizioloških promjena; slučajem da spoznajemo događaj, tada je naša emocija iznimno drugačija. Utvrđeno je da su ljudski um i tijelo iznimno povezani kada je riječ o emociji. Naravno, kada mislimo o emociji, instinktivno ju povezujemo s ljudskim umom, no tijelo je ono koje je u direktnoj interakciji s okolinom oko sebe. Ono služi kao pojačivač ili prigušivač emocionalne reakcije. Ako se nalazimo pored zvuka koji nam možda stvara nelagodu ili strah, naš instinkt je da se tjelesno odmaknemo od izvora zvuka, tj. straha, no kakvo bi naše emocionalno stanje bilo kada ne bismo imali tu mogućnost, kada nam um i tijelo ne bi bili povezani? Naše psihološko i fiziološko unutarnje stanje bilo bi u reaktivnijoj situaciji što bi dovelo do niza drugih problema. Na svu sreću, naš um i tijelo surađuju zajedno pa kad se i dogodi ovakav primjer situacije, naše stanje je umirenije jer ima spoznaju da se može odmaknuti od izvora zvuka, tj. u ovom slučaju straha.

Pod utjecajem glazbe smo svakodnevno, počevši od malih nogu kada smo i bez spoznaje što je glazba prepoznali određeni ritam i uživali u određenim vrstama glazbe te nas ta praksa prati kroz cijeli život. Našom smo biološkom evolucijom navikli na muzikalnost počevši od činjenice da ptice koriste jezik koji je iznimno muzikalan, ritmičan i stvara zvučnu sliku prirode. Osim ptica, ako se osvrnemo na ljudski način govora, svaka osoba ima svoju određenu muzikalnost, netko govori monotono, netko brže, nekoga možemo slušati satima, a nekog ne. Kao što ne učimo jezik dok smo djeca, već ga pamtimo po onome što nam se govori te spajamo uzorke, tako je i s glazbom. Po istraživanju znanstvenika (*Houtillainen i*

Felman⁵, 2009.) bebe koje slušaju određenu glazbu dok su u majčinom trbuhu imaju veću preferenciju te glazbe kad se rode te ju prepoznaju za razliku od druge. Iako čuju glazbu preko plodne vode, kao što osjete ritam majčinog srca, tako osjete ritam glazbe pa i govora. Osim našeg prvog susreta s glazbom, naš mozak kroz cijeli životni tok pamti glazbene uzorke te ih vrlo lako raspoznaje. Prepoznavanje melodije obuhvaća niz nervnih čimbenika koji surađuju s našim pamćenjem. Kada slušamo pjesmu, naš mozak izolira nepoznatije čimbenike melodije, a ističe one koje su nam već od prije poznate i zapisane.

Naš mozak je podijeljen na razne dijelove koji su specificirani za određene podražaje, kao što npr. informacije iz naših očiju idu u jedan dio mozga, a riječi koje čujemo u drugi, za razliku od glazbe koja koristi cijeli obujam mozga kako bi procesuirala dobivenu informaciju na različite načine.

U Ujedinjenom Kraljevstvu se provelo istraživanje (Lonsdale & North 2011.⁶) u kojemu su ciljana skupila bili studenti. Tristotinjak studenata je ispunilo anketu pod jednostavnim pitanjem zašto slušaju glazbu. Rezultati su pokazali da prosječan student provede 3,66 sati dnevno slušajući glazbu. Većinski razlog tome je kako bi ublažili negativne misli te kako bi ih time poboljšali. Također, glazba im služi kao neki način zbližavanja s ljudima oko sebe te kako bi spriječili dosadu. Već s ovim činjenicama možemo zaključiti da glazba zasigurno ima

⁵ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19790172/> - Houtillainen i Felman, 2009.

⁶ <https://bpspsychub.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1348/000712610X506831> - Lonsdale, A. & North, A. 2011. *Why do we listen to music?*

izrazit fiziološki i psihološki učinak na okolinu. Zasigurno nas onda ne iznenađuje činjenica da nam glazba u današnje moderno doba može služiti i kao vrsta terapije koja dokazano poboljšava psihološko, a i fiziološko zdravlje čovjeka.

Jedan od najvećih problema čovjeka današnjice je količina stresa s kojom se pojedinac mora svakodnevno nositi. Iako ljudi već odavno koriste glazbu kao bijeg od realnosti, glazba se počela koristiti i u profesionalnom terapijskom smislu. Ovakva vrsta terapije se najviše preporučuje mladima koji se bore sa psihološkim problemima poput anksioznosti i depresije.

Osim toga, glazba poboljšava i rad mozga u čitanju, pisanju i emocionalnoj inteligenciji te se time sveukupno diže samopouzdanje osobe koja prolazi kroz teško razdoblje. Također, mnoštvo ljudi pronalazi terapiju u tome da sami skladaju glazbu ili sviraju instrumente. Istraživanjima (*Guétin et al. 2008.*⁷) je dokazano i da ljudi koji su primali terapiju bez dodatne glazbene terapije nisu imali toliko dobar i brz napredak kao oni koji jesu. Slušanjem glazbe koja čovjeku odgovara, njegov mozak otpušta neurotransmitterski hormon dopamin koji je direktno povezan sa motivacijom i osnaživanjem karaktera te poboljšava fizičku sposobnost time što sprječava umor i povećava radnu sposobnost te sveukupno energiju.

Također, uz pomoć glazbe naši otkucaji srca neće imati velike raspone te će nam tlak i san biti iznimno bolji. Osim što nam regulira otkucaje srca, glazba se koristi i kao efektivan način za upravljanjem i izdržljivošću boli. Npr. kada žena ima bolne trudove⁸, glazba joj može pomoći u smirivanju rada srca i stresa te kao stimulans distrakcije od boli. Jedna od najučestalijih svakodnevnih situacija gdje se koristi glazba jest kad se radi o fizičkoj aktivnosti. Bilo to trčanje, vježbanje od doma ili grupni trening, u velikoj većini slučajeva je glazba prisutna. Glazba ima toliki fiziološki učinak da je na nekim sportskim natjecanjima čak zabranjena. Ako u ovom slučaju izaberemo „pravilnu” glazbu, ona nas animira te samim time podiže našu energiju i volju za fizičkom aktivnošću. Proizvodi se hormon sreće i zadovoljstva koji nas odmiče od nelagode i dovodi do ugodnog iskustva.

Različita životna iskustva utječu na reakcije na određene podražaje i doživljaj svakodnevnog života pa tako i glazbe. Iako ćemo psihološki imati drugačiji

⁷ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19027186/> - 2008. *The effect of music therapy on mood and anxiety-depression*

⁸ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19790172/> - *Houtillainen i Felman, 2009.*

doživljaj glazbe od drugog pojedinca, naš fiziološki utjecaj će biti relativno sličan. Istražujući ovaj rad naišla sam na iznimno zanimljivo istraživanje⁹ iz 2023. godine koje se provelo uz pomoć pijanistice Yuje Wang, Filadelfijskog orkestra i dirigenta Yannicka Nézet-Séguina. Yuja Wang, mlada pijanistica podrijetlom iz Kine, svoju je karijeru započela vrlo rano i u početku dvadesetih godina počela dobivati zasluženu pažnju zbog svog talenta. U 2 sata i 30 minuta izvedbe Rahmanjinovih kompozicija, Wang, dirigent i publika bili su povezani na uređaje koji su pratili njihove otkucaje srca, s time da su Rahmanjinove kompozicije iznimno teške i ovo je prvi puta da su se njegove kompozicije svirale u kontinuitetu što me dodatno zaintrigiralo za rezultate ovog istraživanja.

Profesionalnost pijanistice Wang utvrđuje činjenica da su njeni otkucaji srca u prvoj kompoziciji bili najniži (oko 90 BPM), s time što je znala što slijedi nakon, ostala je pribrana kako bi kasnije mogla bolje razviti kompozicije. Nakon što je vidjela rezultate svojih otkucaja srca, došla je do zaključka da se njeni otkucaji povećavaju što je više nota, što rezultira bržim kretnjama, bržim ritmom, a i promjenom u glasnoći, što se ispostavilo da nije u potpunosti istinito.

Prikaz najvećeg broja otkucaja srca unutar kompozicija – Wang

Kompozicija	BPM
Prvi vrhunac skladbe	139
Drugi vrhunac skladbe	146
Treći vrhunac skladbe	149

Po tablici možemo zaključiti da su Wangini otkucaji srca bili najveći samo kada je postizala vrhunac skladbe gdje se dostizala i najveća glasnoća kompozicije, no njeni otkucaji su se podizali i s glasnoćom popratnog orkestra te zaključno time i smanjivali kada se glasnoća orkestra stišavala. Time je njena teorija o otkucajima srca i glasnoći svakako točna. Njen zaključak da su joj otkucaji srca veći što kompozicija ima više nota, iznenađujuće nije točna. U kompoziciji koja je ispunjena ogromnim brojem nota njen otkucaj srca bio je 85 BPM-a, dok je u „jednostavnijem” dijelu kompozicije imala 83 BPM-a. Ovaj zaključak ruši

⁹ <https://www.carnegiehall.org/explore/articles/2024/04/12/tracking-yuja-wangs-heartbeats-rachmaninoff-marathon>

Wanginu teoriju da joj otkucaji srca rastu kada je u kompoziciji više nota i kada je time ritam brži.

Wang je u drugoj i trećoj kompoziciji imala veće otkucaje srca za razliku od prve i zadnje, što je laički gledano dosta iznenađujuće s time da su ljudi na početku i pred kraj nastupa najnervozniji. Na ovu činjenicu imao je velik psihološki tj. subjektivni Wangin utjecaj i doživljaj kompozicija. Ona tvrdi da joj je prva kompozicija najdosadnija za izvedbu, dok su joj druga i treća one koje je najmanje vježbala. Psihička nesigurnost svakako utječe na ljudsko fiziološko stanje, a kod Wang je to ubrzano kucanje srca.

Fascinirajući dio ovog eksperimenta pojavljuje se činjenicom da su otkucaji srca Wang i dirigenta u većini slučajeva bili sinkroni. Njihova glazbena kolaboracija je toliko detaljno obrađena i izvježbana da nisu samo psihološki na istoj razini već i na fiziološkoj. S druge strane, publika prvi put doživljava kompozicije te su se čak i kad orkestar nije bio prisutan emotivnim utjecajem otkucaji publike povećavali.

4. *Važnost zvuka u filmskoj naraciji*

Filmska industrija se u zadnjih 100 godina iznimno unaprijedila, od toga da su samo rijetki mogli vidjeti filmove do današnjeg lakog pristupa na TV-u iz udobnosti našeg doma. Kako se filmska industrija unaprijedila, tako su se i elementi koji ju stvaraju. Jedan od tih elemenata je i filmski zvuk. Nažalost, oblikovanje zvuka se donedavno smatralo nekreativnim dijelom filmske produkcije te se oblikovatelji zvuka nisu smatrali bitnom ulogom filma, što svakako nije istina. Oblikovatelji zvuka obogaćuju film svojim kreativnim pristupom te ga u svakom smislu oživljavaju. Unaprjeđenjem tehnologije i mogućnosti rada, filmski zvuk polako ali sigurno doseže do svoje priznatosti u filmskom svijetu. Nažalost, oblikovanje zvuka u Hrvatskoj nije doseglo razinu poštovanja i vrijednosti kao drugdje, no nadamo se da uskoro i hoće.

Kako bismo bolje razumjeli svrhu i važnost zvuka u filmskoj naraciji, moramo znati neke faktore koji čine filmski zvuk onakvim kakvim je. Vesna Dakić u svom seminarskom radu *Sound Design for Film and Television* tvrdi da postoje dvije osnovne karakteristike zvuka na filmu¹⁰:

1. *Hiperrealnost*

- Snimke zvukova za filmsku i televizijsku industriju često uveličavaju realnu sliku zvuka.
- Kada bismo te zvučne sekvence poslušali odvojeno, vrlo vjerojatno bi se činile pretjeranim no čim se stave, a zatim čuju u nekakvom kontekstu, postaju prirodnije.
- Ova karakteristika se koristi zbog činjenice da se pojedinačni zvukovi vrlo lako zagube u cjelokupnom zvučnom sustavu pa kako bismo ih sve doživjeli, moramo ih preglasiti.

¹⁰ V. Dakić - *Sound Design for Film and Television*

2. Korelacija s filmskom slikom

- Zvuk podupire filmsku sliku, pomaže u ritmu filma te ima ogroman utjecaj u prenošenju priče.
- Npr. kada bismo istu scenu jednom pogledali bez zvuka, a jednom s pozadinskom glazbom koja ju podupire, scena bez zvuka bi nam zasigurno ostavila dojam dužeg trajanja.

Vesna Dakić tvrdi da su dvije glavne uloge zvuka u filmu pričanje priče i podupiranje priče.¹¹ Pričanje priče je jedna od glavnih stavki filma, a to svakako lakše postizemo uz pomoć dijaloga, monologa i naracije. S druge strane, podupiranje priče zvukom se povezuje sa zvučnim efektima koji usmjeravaju gledatelja kako da se osjeća kako bi lakše razumio priču te kako bi pojačao napetost.

Podjela zvuka na filmu:

1. *Govor* – dijalog, monolog, naracija.
2. *Šum* – sinkrono snimljeni šumovi, naknadno snimljeni sinhroni zvukovi (am. *foley*¹²), atmosfere, dizajnirani efekti.
3. *Glazba*

Govor u filmovima je nekoć bio nezamisliv. Dok su se snimali nijemi filmovi, koristile su se kartice s tekстом koje su ugrubo objašnjavale i najavljivale priču. Danas teško možemo i zamisliti igrani film koji nema dijaloge ili bar naraciju. Montažeri dijaloga imaju tu mogućnost korištenja snimljenog dijaloga sa snimanja, no i mogućnost naknadno snimljenog dijaloga u studiju ako zbog tehničkih poteškoća nije iskoristiv. Dijalozi imaju važnost prenošenja informacija i emocije protagonista gledatelju.

Osim dijaloga, glazba je postala iznimno bitan faktor u filmu. Toliko bitan faktor da više ne bismo mogli ni zamisliti film koji ne uključuje barem jednu. Glazba u

¹¹ V. Dakić - *Sound Design for Film and Television*

¹² *Reprodukcija svakodnevnih zvukova dodanih filmu, videu, videoigrama ili bilo kojem drugom mediju u postprodukciji kako bi se poboljšala kvaliteta zvuka.*

filmu nekoć je imala svrhu da prekrije zvuk glasnog projektora u kinodvorani. Napretkom tehnologije i sistema kinodvorana to više nije bilo potrebno, a glazba je dobila novu i bitniju svrhu u filmu. Iako se za film može koristiti i komercijalna glazba, sve više redatelja se odlučuje na skladanje glazbe posebno za njihov film. Time u kolaboraciji sa skladateljem i oblikovateljem zvuka odlučuje na kojim točkama filma bi bila potrebna glazba i na koji način bi pripomogla ritmu ili emociji filma.

Atmosfera unutar filmova nam detaljnije približavaju i opisuju prostor koji vidimo na filmskoj slici. Npr. ako je scena u parku, koristit ćemo atmosferu cvrkuta ptica, djece koja se igraju itd. Time gledatelju olakšavamo uživanje i upijanje prostora kako bi dobio doživljaj da je unutar filma, a ne u kinodvorani. S druge strane, zvučni efekti kao dio oblikovanja zvuka čine bitnu stavku u naglašavanju radnje likova, poput njihovih koraka, a i nadogradnje atmosfere, poput prolaska auta ili bicikla u kadru. Osim radnje likova i onih oko njih i zvučni efekti čine izniman efekt u naraciji unutarnjeg stanja likova. U praksi oblikovanja zvuka, zvučni efekti koji su dubokog tona nam najavljuju da će se protagonistu dogoditi nešto zastrašujuće, dok nam visoki tonovi stvaraju tenziju. Oni nas navode, pojašnjavaju priču i unutarnje stanje lika. Ovakvo oblikovanje zvuka gledatelj ne treba prepoznati da bi ga shvatio i osjetio, već on na njega nesvjesno utječe i pobuđuje emocije. Upravo zato se često javlja pojam manipulacije gledateljem kad je riječ o montaži slike ili zvuka. Iako manipulacija u svakodnevnom životu ima negativnu konotaciju, u filmu ona pomaže da se neke stvari prekriju ili bolje istaknu, poput naracije, emocije ili greške tijekom snimanja. Zvučnom slikom u filmu svakako možemo na više načina manipulirati. Ako uzmemo kao primjer scenu u stanu koji je na visokom katu te ima otvoren prozor, zvučnom slikom možemo zavarati gledatelja da se nalazimo u New Yorku ili gradiću pored mora. Osjećajem gdje se naš protagonist nalazi lakše shvaćamo daljnji tok priče s manjom šansom da će nas nešto zbuniti. Spoj svih ovih zvučnih elemenata nam unutar filma približava doživljaj narativnog kontinuiteta, bilo to s glazbenom podlogom ili promjenom atmosfera unutar montažne sekvence.

Iako smo po prirodi vizualni tipovi, previše informacija unutar slike nas može zbuniti, kako u filmu tako i u realnom životu. Ako se nalazimo u klubu s prijateljima, okruženi smo glasnom glazbom te stotinama ljudi koji stvaraju žamor, naše uši i oči su preopterećene raznim zvukovima i ljudima. Na svu sreću,

naše uho može jasnije čuti ono što želi, a to nazivamo selektivnim sluhom. U tom istom klubu ćemo jasno razumjeti što nam prijatelj želi reći, dok nepoznatu osobu pored nas možda nećemo ni zamijetiti ni čuti. Ono što nam je bitno to i čujemo, a isto tako je i u filmu. U postprodukciji filma odnosno u završnoj obradi zvuka na filmu biraju se odnosi glasnoće i određuju zvukovi u prostoru. Takva obrada zvuka na filmu nam omogućuje da bitnije stavke zvučne slike pojačamo i istaknemo, kako bi gledatelji istaknuli bitnu informaciju, bio to dio dijaloga, zvučni efekt ili glazba. Time gledatelja ne zbunjuje pregršt informacija slike već ga zvuk upućuje na naraciju same priče. Naravno, u filmu su većinom neki zvukovi glasniji nego što bismo ih u realnom životu čuli, ali naše uši su u filmskom svijetu navikle na to te bez toga ne bismo mogli dobiti cijeli doživljaj priče.

5. Narativni i emocionalni odnos filmske slike i zvuka

U današnjem vremenu iznimno je teško zamisliti film bez dijaloga, atmosfera ili glazbe, no do ne tako davno to je bila realnost filmskog stvaralaštva. Od nijemog filma pa sve do danas, mogućnost zvučne slike filma se toliko unaprijedila da sve što zamislimo, možemo i dobiti. Početkom 1900-tih su radiodrame dobile novi dramaturški element, a to su bili zvučni efekti hodanja, udaranja, pomicanja stvari. Jack Foley¹³ bio je američki oblikovatelj zvuka koji je 1927. inspiriran ovom spoznajom potaknuo da se zvučni efekti krenu koristiti i u filmovima. Shvatio je kako su filmovi monotoni bez dodatnih zvukova, a nadosnimane zvučne efekte je uz sinhronitet vrlo lako uklopio unutar filma. Tom svojom idejom je promijenio način razmišljanja filmskih djelatnika te pokrenuo lavinu novih ideja zvučne slike filma. Zbog njega se naknadno snimljeni zvučni efekti danas nazivaju i *foley*.

Većina zvukova koje čujemo dok gledamo film su „lažni”. Pod to uvrštavamo dijaloge, atmosfere, zvučne efekti, glazbu i zapravo svaki zvuk unutar filma. Npr. kada gledamo kadar pogleda s prozora na prirodu, a u daljini je grad te čujemo cvrkute ptica, lišće koje se njiše od laganog vjetra te u dalekoj daljini žamor velikog grada i prometa, vrlo vjerojatno su svi zvukovi ili nadosnimani ili povučeni iz već postojećih arhiva zvukova te naknadno montirani po vlastitoj

¹³ [https://en.wikipedia.org/wiki/Jack_Foley_\(sound_effects_artist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Jack_Foley_(sound_effects_artist))

želji. S ovom spoznajom se možemo lako upitati je li ono što vidimo i čujemo uopće stvarno. Gledateljem na neki način manipuliramo i uvjeravamo ga da ono što čuje jest uistinu tako, no ne radimo to samo sa zvukom već i s filmskom slikom. Filmska slika montažeru daje mogućnost da od snimljenog filmskog materijala može napraviti razne dramaturške verzije filma, prekriti greške nastale na snimanju te ritmom uvesti gledatelja u sam tok radnje. Isto tako, zvuk unutar filma može potpuno promijeniti dramaturško, narativno pa i naposljetku emocionalno navođenje gledatelja.

Prema Davidu Bordwellu¹⁴ teorija kognitivne filmske teorije je izrazito dominantna u analizama filmskih djela. Ona se fokusira na način kako filmovi komuniciraju zaplet u priči te koje strategije koriste kako bi ih gledatelj najbolje razumio. Po Bordwellu¹⁵, naracija u filmu se postiže i gradi kontinuitetom u slici, a ostali čimbenici poput zvuka i kadrova su samo konstelacija unutar već posloženog narativa, što naravno nije istina. Duže vrijeme su analize filmova bile fokusirane na odvojene segmente filma, a vizualni dio, tj. filmska slika je uvijek bila na prvom mjestu, a zvučna slika na zadnjem. Michel Chion¹⁶ je iznio teoriju u kojoj bi film trebao biti analiziran kao audiovizualno djelo jer se bez potpore jednog s drugim ne postiže isti narativni efekt. Veći fokus na filmsku sliku proizlazi iz činjenice da je čovjek više vizualno biće, no po nekim psihološkim principima, kada smo fokusirani samo na vizualno ili samo na auditivno, naša pozornost je iznimno manja nego kada surađuju kao jedno. Iako je čovjek vizualni tip, lošu kvalitetu ili grešku zvuka će prije registrirati od loše kvalitete slike. Filmski zvuk podržava svaki isječak slike gradeći cjelokupni ton i raspoloženje filmske scene. Utjecaj brzine naše slušne i vizualne percepcije utječe i na naš vizualni i auditivni doživljaj. Naše uši analiziraju i procesiraju brže od očiju. Ako u zvuku dođe do problema sa sinhronitetom, gledatelj će odmah primijetiti, dok će mu greške u slici, poput kontinuiteta, lakše promaknuti. Oko sakuplja više podataka odjednom pa je zato i sporije, dok uho selektivno prati i izolira detalje svog slušnog spektra.

¹⁴ *Američki filmski teoretičar i filmski povjesničar*

¹⁵ *Emotion and music in narrative films: A neuroscientific perspective*, Lars Kuchinke, Hermann Kappelhoff, Stefan Koelsch, 2013.

¹⁶ *Francuski teoretičar i kompozitor eksperimentalne glazbe.*

U predprodukciji filma u kojoj se obrađuje scenarij te se rade početne pripreme za snimanje, pažnja na zvuk bi trebala biti od iste važnosti kao i slika, no većinom to nije slučaj. Zvuk ima ogroman emocionalni utjecaj na sam film, a u kolaboraciji sa slikom zajednički stvaraju priču i efektivnije dopuštaju gledatelju da se emocionalno poveže. Zvukom se gledatelj iz neke svoje realnosti prebacuje u potpuno drugu filmsku realnost koja je imitacija stvarnosti. Gledatelj vjeruje u ono što vidi i čuje te time ne preispituje dostojnost već ju prirodno povezuje s već poznatim situacijama iz svakodnevnog života. Filmska slika bez zvuka zasigurno nema isto značenje, ritam, spektar pozornosti gledatelja, a isto tako različit dizajn zvuka na istu sliku može kompletno promijeniti narativ i emocionalni učinak. Najbolji primjer za pojašnjavanje ovih činjenica jesu filmovi strave. Ako bismo zastrašujuću scenu gledali bez zvuka, ona ne bi imala skoro nikakav emocionalni doprinos kakav se u filmovima strave želi postići. Kako bismo to postigli, bitno je oblikovanju zvuka obratiti pažnju i u početnim fazama razvitka filma.

Ako se prisjetimo zbog čega smo se uplašili u ovakvim filmovima, to je vrlo vjerojatno zbog glazbe koja nam sugerira da se opasnost bliži, naglog zvučnog obrata iz tišine u visoku glasnoću i slično. Naše su uši, pod utjecajem medija i filmova kojima smo cijeli život okruženi, naviknute na određene zvukove koji u filmovima sugeriraju neku emociju, poput ovog primjera straha, ali i sreće, tuge i drame.

Na primjeru filma *Gravity* redatelja Alfonso Cuaróna možemo istaknuti zanimljiv pristup zvuka koji je i u predprodukciji osmišljen te se kroz produkciju filma i realizirao, s time da se cijela radnja odvija u svemiru u kojemu nema zvuka kako bi se dočarao realističan prikaz svemira, osim dijaloga koristili su zvučne efekte koji su pojačavali dramatične scene u međuodnosu s glazbom. U sceni gdje dolazi do eksplozije se ovo najviše osjeti, a zatim nas očekuje preokret, kada nakon iznimne zvučne i slikovne napetosti u trenutku eksplozije nastupi potpuna tišina. Ovom tehnikom oblikovanja zvuka emocionalno su iznenadili gledatelje te su time postigli veći strah i neizvjesnost. Ovaj film je i odličan primjer činjenice da nas zvuk uvlači u realnost filma i ilustrira kako je biti dio tog realiteta.

Kad pomislimo na zvuk u filmu, vrlo vjerojatno ćemo se prvo sjetiti glazbe ili zvučnih efekata, no ne smijemo zaboraviti na ono najbitnije, dijalog. Bez dijaloga bi vrlo lako narativ filma bio teži za razumjeti, ali izgubili bi se i međuodnosi likova, njihova unutarnja stanja, a najbitnije i same emocije koje mogu nositi

riječi. Osim što nam dijalog donosi razumijevanje priče, donosi nam i veću perspektivu filmske slike, tj. filmskog prostora. Npr. ako imamo kadar protagonista koji preko vrata prisluškuje druge likove koji se nalaze u prostoriji do, a mi ju slikovno ne vidimo, svejedno ćemo razumjeti kontekst scene. Također, zvukom možemo dočarati udaljenost izvora zvuka u prostoru. Ovo nam omogućava da bez promjene kadra možemo dobiti osjećaj gdje se koji lik nalazi. Npr. koraci koji dolaze iz neke određene daljine te nam se približavaju pridodaju osjećaj udaljenosti lika. Ovakva rješenja ponajviše pomažu kada novi lik ulazi u scenu, ali ga iz prve u kadru ne vidimo, a njegova zvučna karakterizacija nam daje znak da dolazi.

Po mojim zapažanjima, u zadnje vrijeme se u sklopu oblikovanja zvuka u filmu sve više koristi glazba, možda je to i zbog moje veće svijesti i obraćanja pažnje na glazbu, no po današnjim kinorepertoarima sve više i više mi glazba čini velik dio filmskog zvuka. Postao je toliki standard da bi me začudilo kad film ne bi imao glazbenu podlogu. Vrlo često se glazba specifično sklada za određeni film kako bi ritmički i ponajviše emocionalno pratila filmsku sliku. Po izvoru glazbe u filmu dijelimo ju na prizornu i neprizornu glazbu¹⁷. Prizorna glazba je ona koja ima izvor zvuka unutar kadra scene, a neprizorna nema. *Michael Chion* je u svom djelu *Audio- Vision* podijelio glazbu po vrijednosti koja je pridodana sceni te na koji način podupire filmsku sliku, a time i emociju. Podijelio ih je na dvije vrste: ***empatičan*** i ***anempatičan*** učinak.

1. EMPATIČAN UČINAK

- Glazba koja izravno sudjeluje u prizoru, uzimajući u obzir ritam, ton i fraze scene.
- Takva glazba sadrži kulturne kodove za stvari poput tuge, sreće i pokreta.
- Glazba koja ima sposobnost razumijevanja tuđih osjećaja.

2. ANEMPATIČAN UČINAK

- Glazba koja ima očiglednu ravnodušnost prema situaciji, napredujući u stalnom, neustrašivom i neizbježnom načinu.
- Glazba ovim načinom određuje drugačiju emociju od očekivane.

¹⁷ H. Turković – *Zvuk na filmu, pojmovnik*.

Kada s ovim činjenicama usporedimo odnos filmske slike i zvuka, možemo doći do zaključka da jedan bez drugog ne čine isti narativni, a zaključno ni emocionalni utjecaj. Njihov odnos nam pruža bezbroj mogućnosti kojima možemo gledatelju olakšati razumijevanje priče i ostaviti veći emocionalni pečat. Ova dva alata treba pametno koristiti kako bi jedno drugom pomogli, a ne odmogli.

6. Kako filmskim zvukom emocionalno navodimo gledatelja

Emocije čine čovjeka. Bez njih bi svaka životna situacija bila drugačija, ravna, ista i repetitivna. Kada se sretnemo s prijateljem kojeg dugo nismo vidjeli te nas obuzme osjećaj sreće pa mu krenemo pričati o svemu što nam se dešava, bilo ono sretno ili tužno, taj prijatelj može osjetiti našu energiju, a ponajprije emociju s kojom pristupamo određenoj životnoj situaciji. Kada bismo bili bez emocija, možda se na većinu životnih situacija ne bismo ni obazirali jer nas ne bi ništa držalo za njih. Kako god bilo, svijet bez emocija ne bi bio ni približan ovome u kojemu sudjelujemo danas. Iako smo svake sekunde našeg dana okruženi vlastitim i tuđim emocijama, bitno je razumjeti po čemu se razlikuju i koju specifičnu funkciju uopće imaju u našem životu.

Emocije dijelimo na tri komponente¹⁸:

1. Subjektivni doživljaj.
2. Fiziološka reakcija.
3. Izražajni odgovor

Ove komponente izražavaju našu emociju pa se tako subjektivna odnosi na naš doživljaj određene životne situacije, kod nekih ista situacija može izazvati sreću dok kod drugih tugu. Popratno, ta situacija i emocija mogu izazvati fiziološku promjenu u tijelu poput promjene otkucaja srca ili disanja, a sve je to popraćeno i izražajnim odgovorom koji uključuje izražavanje naših emocija drugima gestama lica, tona glasa ili držanjem tijela. Osmijeh na nečijem licu odmah ćemo povezati sa srećom dok ćemo namrštenost povezati s ljutnjom. Prema teoriji Paula Ekmana¹⁹ emocije se dijele na šest osnovnih koje su prepoznatljive u svim kulturama, a to su sreća, tuga, strah, ljutnja, iznenađenje i gađenje. Sve ove emocije imaju i određenu funkciju koja nam u svakodnevnom životu pomaže.

¹⁸ *The Expressive Power of Music, Voice, and Sound Effects in Cinema*, D. Sonnenschein

¹⁹ *Američki psiholog, bavio se ljudskim ekspresijama i ponašanju lica.*

Funkcije emocija²⁰

1. Adaptivna funkcija

- Emocije nam pomažu u prilagođavanju životnim situacijama.
- Npr. strah nam može pomoći u izbjegavanju opasnosti.

2. Motivacijska funkcija

- Emocije mogu motivirati naše ponašanje.
- Npr. ako smo tužni, to nas može motivirati na potražnju utjehe i podrške.

3. Komunikacijska funkcija

- Putem emocija komuniciramo naše unutarnje stanje drugima te se time lakše snalazimo u socijalnoj interakciji i razumijevanju.

4. Kognitivna funkcija

- Emocije utječu na to kako procesiramo informacije te koji nam je sljedeći potez.
- Npr. strah nas dovodi do veće pažnje na detalje koji nas okružuju.

Kao što u svakodnevnom životu dijelimo priče drugima s nekom određenom emocijom, tako se i u filmu priča prenosi emocijom. Emocija je ono što spaja priču i gledatelja. Gledatelj nije morao imati istu životnu priču kako bi se povezao s njom, već ju shvaća s emocijom koju mu priča daje i povezuje s nekom sličnom emocijom iz svog životnog iskustva. Na taj način nečija emocija uspijeva opisati našu. U filmskom svijetu postoji niz narativnih načina i učinaka koji potpomažu gledatelju da se udubi i shvati priču filma, a emocija je na vrhu značajnosti. Osim dobrim scenarijem i glumom, filmska emocija ne bi bila ista bez prisutnosti filmskog zvuka. Emocije nosimo u sebi, a zvuk povezujemo s njom, on ju ističe. Na našoj neurološkoj razini, podražaji i odgovori surađuju na recipročnoj razini aktivacije emocionalnih domena mozga. Njihovom suradnjom smo sposobni emocionalno raspoznati i povezati naše pokrete tijela, tj. grimase, emocionalni osjećaj te procesirati i povezati informaciju koja nam je dodijeljena. U filmskom svijetu, grimase čine velik dio prijenosa emocija jer nismo u bliskom kontaktu s likovima, ako ne možemo iz lica procijeniti kako se protagonist osjeća, teže ćemo procijeniti i daljnji tok njegovog unutarnjeg stanja i priče. Asocijativno, shema

²⁰ *The Expressive Power of Music, Voice, and Sound Effects in Cinema*, D. Sonnenschein.

nas upućuje da možemo povezati emocije ako smo upoznati s njenim prototipom. Ako primjerice neku emociju nismo osjetili, vrlo vjerojatno ju nećemo povezati i razumjeti. Iako, iste ili slične emocije vežemo za iste ili različite događaje pa nam je u životnom i filmskom svijetu lako povezati se s tuđom istom emocijom, pobuđenom različitim događajem. Posljednje, utvrđeno je kako simbolička značenja mogu iznimno utjecati na emocionalnu komunikaciju. Svaka kulturološka zajednica ima svoja određena pravila koja poštuje, a u tom slučaju film ih mora poštovati kako bi se komunikacija mogla prenijeti. Suradnjom ovih triju dimenzija stvara se nova razgranata međusobno povezana dimenzija, uključujući i percepciju i kognitivnost.

Kako sam već napomenula i u prijašnjim poglavljima, zvuk nije oduvijek bio cijenjen kao što je danas. No, napretkom tehnologije i mogućnosti izražavanja sigurno ali polako doseže svoj vrhunac. Iako je slika u prvom planu i vrlo vjerojatno će i biti, slika i zvuk u svom međudnosu čine cjelinu koja gledatelja dovodi do željene točke, postignute emocije.

Ako gledatelju podmetnemo nadosnimani zvuk koji nije u potpunosti realan s prizorom slike, gledatelj to neće zamijetiti. Jedino je bitna sličnost s pravim izvorom zvuka kako bi se u gledatelju pobudila ista emocionalna reakcija. Ovime, oblikovatelj zvuka ima veliku slobodu eksperimentirati s različitim zvukovima te ih koristiti kao bitno narativno, time i emocionalno sredstvo. Zanimljiv primjer za pojašnjenje ovih činjenica pronašla sam istražujući ovu temu na YouTube videouratcima. Jedan od primjera pronašla sam na kanalu *Now you see it* na kojemu se isključivo mogu pronaći videoeseji o raznim svjetskim filmovima i serijama. Ovaj specifičan videouradak fokusirao se na akcijski film²¹, što podrazumijeva mnoštvo pucanja. Kako bi se različita emocija istaknula, koriste se različite vrste pucanja, ovisno o narativu scene. Prvi pucanj unutar scene je onaj najbitniji, onaj koji će nas narativno voditi i pobuditi emociju. S time da je taj pucanj uvijek jači i dublji od sljedećih, svaki poslije njega je laganiji i tanji, osim ako nema nekakvo drugačije emotivno značenje.

Ako su u sceni pa i cijelom filmu učestaliji pucnjevi, poput Westerna, tada će oni biti laganiji i neokarakterizirani jer ne rade nikakvu emocionalnu promjenu u naraciji. Postoje i razni filmovi u kojima nas zvuk pucanja može iznenaditi time

²¹ <https://www.youtube.com/watch?v=Z7YGCG2M6V4&t=487s>

što je pomalo čudnovat ili uopće ne zvuči ni slično pravom pucnju, ovakav način naracije se dodjeljuje likovima kojima želimo istaknuti specifičan karakter i samu ličnost, često se koriste u SF filmovima. S druge strane, ako želimo istaknuti subjektivni doživljaj likova, pucnjeve možemo ozvučiti dodatnim elementima. Ovakav pristup se često koristi u ratnim scenama gdje se želi detaljnije dočarati doživljaj protagonista.

Već spomenuta hiperrealnost nam može dodatno potaknuti emocionalni doživljaj filma. U realnom životu neke određene zvukove s kojima smo svakodnevno okruženi nećemo detaljno ili uopće zamijetiti, dok u filmskom svijetu oni igraju veliku narativnu pa zatim i emocionalnu ulogu. Ako uzmemo primjer vrata, mogli bismo pomisliti kako je to nebitna zvučna funkcija unutar filma, no ponekad su ti „nebitni” elementi najbitniji. Dizajneri zvuka će se zasigurno namučiti s ozvučenjem vrata jer osim što svaka vrata drugačije zvuče, bitno je razumjeti što gledatelja čeka iza tih vrata. Ako pomislimo na horor filmove koji zasigurno ne bi bili toliko strašni bez zvuka, onda nam je jasno da u njima narativno zvuk vrata ima ogromno značenje. Ako protagonist uplašeno i lagano otvara vrata, a mi ne znamo koja ga opasnost čeka s druge strane, detaljni zvukovi vrata poput glasnog škripanja ili okretanja kvake nas emocionalno dodatno unose u priču i strah koji protagonist proživljava. Naravno, vrata se koriste i kako bi istaknula veselje ili tugu koja se nalazi iza njih, korištenjem drugačijih elemenata. Iako se možda čini da vrata nisu bitan faktor, fokusiranjem na određene detalje stvaramo hiperrealnu sliku kojoj vjerujemo bez premišljanja jer nas narativno navodi i nama manipulira.

Kao što sam već spominjala, zvuk nam u filmskom svijetu prvenstveno služi kao prenositelj informacija. On nam pomaže da shvatimo priču i likove unutar nje, a dobar rezultat prenošenja informacija gledatelju koje ostaju upamćene može se jedino postići emocijom. Prisjetimo se nekakvih situacija u kojima se svakodnevno nalazimo, gdje nam prijatelj dolazi s novom viješću, a ovisno je li dobra ili loša, prenosi ju s određenom emocijom. Isto tako, u filmu je izrazito bitno naglasiti emociju protagonista kako bi gledatelj shvatio njegov stav na određenu situaciju i kako bi se time poistovjetio i zbližio s protagonistom.

Naravno, u prenošenju emocije ulazi mnoštvo drugih karakteristika, od kadra do glumačke izvedbe. No, bitno je naglasiti da zvučnim elementima možemo gledatelju nedorečene stvari pojasniti i voditi ga kroz priču. To postizemo

zvukovima koji nas asociraju na određenu emociju. Npr. za scene koje se nalaze u prirodi, a žele pokazati mir i spokoj, mogli bismo koristiti zvučnu sliku laganog povjetarca kroz lišće i travu te par zrikavaca i ptičica. Bez ikakvog razmišljanja o zvučnoj slici, naš mozak će to registrirati i percipirati kao nekakvu vrstu mira. Time je naviknut na određene senzacije koje se kod velike većine ljudi preklapaju, što nam u dizajnu zvuka pomaže u emocionalnoj konverzaciji. Ako usred zvučne slike prirode koja je mirna i spokojna pridodamo duboku grmljavinu u daljini i pojačamo intenzitet vjetra, gledatelj će instinktivno osjetiti nelagodu i nemir, kao da zna da se sprema nešto loše, ne samo vremenski već i narativno.

Glazba u današnjim filmovima čini velik dio zvučne slike, ponekad se glazba koristi i u prekomjernoj mjeri, poput Marvelovih filmova koji su ispunjeni glazbom. Ona bi svojom melodijom i ritmom trebala potaknuti emociju gledatelja te ju pojačati. Kada smo bombardirani glazbom unutar filmova, ta emocija bi se mogla smanjiti ili u potpunosti odmaknuti od gledatelja. Zato je glazba u filmovima alat koji se mora pažljivo koristiti kako ne bi u potpunosti izgubio svoju svrhu. Glazbu koristimo u trenucima kada želimo istaknuti emociju, ali to ne znači da ju uvijek moramo koristiti, ponekad je glumačka interpretacija sasvim dovoljna. Glazba je izvrstan alat jer gledatelja emocionalno može potaknuti na bilo koju emociju, od sreće pa do najgoreg mogućeg straha. Svaki pojedinac voli i sluša različitu glazbu, koja mu na jedan ili drugi način upotpunjavaju njihove emocionalne zahtjeve. Mnštvo ljudi kada osjećaju tugu sluša tužne pjesme, što na prvu zasigurno zvuči čudno. Očekivano rješenje bi u takvim trenucima bilo da slušamo sretne pjesme koje će nas oraspoložiti, no zapravo je potpuno suprotno. Kada slušamo tužne pjesme dok se tako i osjećamo, možemo se više poistovjetiti s tekstom pjesama i melodijom koja nam odgovara, koja je laganija i smirenija. Većinom takve pjesme sadrže i riječi koje opisuju naše stanje te nam pomažu lakše i efikasnije proživjeti emocije koje osjećamo. Isto tako, u filmskom svijetu nećemo koristiti veselu glazbu kad je tužna scena već ćemo ju naglasiti glazbom koja će izvući i podržati tugu gledatelja.

Iako glazba čini velik dio emocije u filmskom zvuku, ne smijemo zaboraviti i na zvučne efekte koji čine veliki dio emocionalnog stanja gledatelja. Zamislimo filmsku scenu u kojoj protagonist trči za protagonisticom u nadi da će joj izjaviti ljubav. Prvo što nam može pasti na pamet jesu njegovi trčeći koraci koji jure prema svom cilju, uzdihanost, dovikivanje, a moguća i kiša koja većinski u

romantičnim filmovima igra ulogu romantike. Scenu već samo s ovih par elemenata možemo slikovno vizualizirati u glavi, no možemo li čuti sve detalje koji ju čine? Trčanje protagonista po mokroj cesti i lokvama bilo bi izrazitije ozvučeno kako bi se istaknula njegova želja da dođe do protagonistice. Time njegova emocija nesvjesno raste u gledatelju. Ako na to još nadodamo laganu kišu koja umirujuće pada te njegovo dovikivanje u strahu da neće stići do nje, gledatelj u potpunosti proživljava što i protagonist jer se na neki način nalazi u njegovim cipelama. Iako se zasigurno nismo svi našli u situaciji da trčimo po kiši za nekim, naš mozak emocionalno percipira situaciju tako što je potpomognut podražajima i alatima koji ga na to navode. U ovakvoj situaciji bi se zasigurno pojavio i izvor glazbe koji bi dodatno naglasio emociju protagonista, ali možda ne bi bilo toliko uspješno da nije u kolaboraciji sa zvučnim efektima.

Kako bi se emocija stvorila, bitno ju je prvo razumjeti i pažljivo birati na koji način ćemo ju naglasiti ili umanjiti. Način na koji ćemo to učiniti sličan je kao i životna psihologija gdje važemo kako i na koji način ćemo nekome reći i prenijeti neku emociju, a bez da se druga osoba ne uvrijedi ili nas shvati ozbiljno. Naravno, kao i u životnim situacijama pa tako i u filmskim, teško je uvijek procijeniti koji je pristup najpametnije iskoristiti te je zato ponekad bitno i riskirati. Kako bismo zaintrigirali gledatelja, moramo mu ponuditi nešto novo jer ga u suprotnom ne navodimo ni na što drugačije i intrigantno, ne izazivamo mu emociju iznenađenja koja može ostaviti velik emocionalni trag.

Nažalost, neka pravila filmskog zvuka nam svejedno mogu poremetiti emocionalni doživljaj ako su neispravno iskorištena. Jedna od njih je glasnoća filmskog zvuka. Glasnoća naravno ima i svoje prednosti koje mogu napraviti iznimnu razliku u doživljaju gledatelja. Po riječima Waltera Murcha²², u oblikovanju zvuka ne bismo smjeli imati nešto jako glasno ako prije toga nemamo nešto tiho. Ne bi bio utjecajan emocionalni učinak ako nešto želimo istaknuti glasnoćom, a prije toga je već nešto glasno i time gubi svoju izražajnost i svrhu. Zato je izrazito bitna završna obrada zvuka filma koja balansira zvučne odnose i ističe i smiruje ih kada je to potrebno. U zadnjih par godina se da zamijetiti kako su filmovi sve glasniji i kako se više koristi glazba zbog koje ponekad jedva čujemo i dijalog. Takve tehnike zasigurno nisu dugotrajne i efektivne, ali ne znači

²² *Američki montažer, redatelj, pisac i oblikovatelj zvuka.*

da ponekad ne funkcioniraju. Bitno je stvoriti dobre odnose u zvuku, koji će gledatelju pružiti emocionalni učinak koji želimo. To naravno ne znači da bismo trebali sve stišati jer i glasnoća igra veliku narativnu i emocionalnu ulogu. Povećavanje glasnoće u gledatelju može stvoriti izraziti nemir i osjećaj nelagode, što se u nekim situacijama i želi postići. Zvuk već samo po varijacijama u glasnoći može pričati svoju priču, ali ju svakako treba pažljivo koristiti kako ne bi smetnula gledatelja od same biti priče, ako to nije namjera.

Prosječan gledatelj filma koji nije uvelike upoznat s produkcijom filma neće zamijetiti nijedan od ovih detalja i neće preispitivati realnost zvuka. Bitno je naglasiti da je prosječnom gledatelju zvuk dobar kad mu ništa ne „iskače”. Oblikovateljma zvuka je zato najvažniji dio posla uvjeriti gledatelja da ono što vidi i čuje, uistinu i jest tako. Svojim pažljivim radom i fokusom na detalje pruža se gledatelju kompletno filmsko iskustvo. Filmski zvuk koji ima greške može gledatelja skroz izbaciti iz toka narativa, zbuniti ga, a naposljetku i pokvariti cijeli njegov emocionalni doživljaj filma. Oblikovanje zvuka bi se moglo nazvati i nevidljivom umjetnošću jer ako ga ne zamjećujemo, onda smo odradili dobar posao.

Također, bitno je napomenuti da je osim znanja o emocionalnom doživljaju gledatelja na određene podražaje bitno poznavati film i detalje priče koje redatelj želi istaknuti i reći. Bitno je razumjeti film i njegovu konačnu svrhu i poantu, kako bi se putem oblikovanja zvuka na razne načine to moglo naglasiti. Zato je bitno da dođe do suradnje između redatelja i oblikovatelja zvuka koji mogu zajedno dijeliti svoje zamisli i ideje te na kraju doći do finalnog i, najvažnije, željenog rezultata.

Filmski zvuk nam je emocionalni voditelj, nesvjesno nam pokazuje što trebamo osjećati i na što bismo se trebali obazirati. Svrha oblikovanja zvuka na filmu je da gledatelj u tome niti ne razumije kako je došlo do emocije, već da se samo prepusti filmskom doživljaju, koji je osim zvuka ispunjen mnogim drugim komponentama, koje jedna bez druge ne bi mogle stvoriti filmsku priču kakvu imamo danas.

7. Analiza različitog oblikovanja filmskog zvuka na istom audiovizualnom isječku i njegov utjecaj emocionalnog doživljaja na gledatelja

Ako bismo uzeli filmsku sliku i podijelili ju trima različitim oblikovateljima zvuka, zasigurno bismo dobili tri različita pristupa. Iako bi emocionalni učinak možda bio isti ili sličan, koristili bismo drugačije elemente kojim bismo dočarali emociju filmske slike. Na kraju krajeva, gledatelju nije toliko bitan pristup i način na koji će se emocija prenijeti, već je samo bitno da se uistinu i prenese. U tom slučaju, oblikovatelj zvuka ima beskonačne opcije oblikovanja zvuka kako bi postigao željeni efekt što mu omogućuje izražavati se svojim vlastitim kreativnim procesom.

U ovom poglavlju analizirat ću tri različita emocionalna pristupa oblikovanju zvuka na istom filmskom primjeru. Kao primjer sam iskoristila film koji obrađuje temu pobačaja te problematiku unutar hrvatskog zdravstva. Pratimo glavnu protagonisticu uz njene svakodnevne životne probleme, a zatim i njenu unutarnju borbu s njima. Film je studentice Ane Šiškov, njen rad za slobodnu temu na 1. g. MA usmjerenja filmske i televizijske režije na Akademiji dramskih umjetnosti. Trajanje filma je dvadeset minuta, no za ovu analizu izdvojila sam zadnjih deset minuta filma. Pokušala sam montirati i analizirati tri različita pristupa oblikovanju zvuka koji na kraju dovode do iste emocije, samo neke u jačem, a neke u slabijem intenzitetu.

Podijelila sam analizu na sljedeće pristupe oblikovanju zvuka:

- 1. Oblikovanje zvuka prema odabiru redateljice i oblikovateljice zvuka.*
- 2. Oblikovanje zvuka glazbom.*
- 3. Oblikovanje zvuka glazbom i naknadno snimljenim dijalogom.*

U daljnjem tekstu analizirat ću svaki od pristupa prema oblikovanju zvuka.

1. Oblikovanje zvuka prema odabiru redateljice i oblikovateljice zvuka

Redateljica filma je u samom početku bila iznimno zadovoljna rezultatom svog filma, a što se tiče oblikovanja zvuka, nije imala pretjerane zahtjeve. Istaknula je kako joj je bitno da u scenama frizerskog salona koristimo dalmatinske pjesme, zbog lokacije, a i samog doživljaja sveukupnog karaktera glavne protagonistice i onih koji ju okružuju. Glazba na radiju nije bila korištena samo u sceni kada glavna protagonistica daje otkaz svojoj radnici. Ovdje smo htjele tišinu prostora koja će pridodati ozbiljnosti i zabrinutosti glavne protagonistice na saznanje da je trudna. Također, u prvoj sceni ovog primjera glavna protagonistica se nalazi kod doktorice koja joj daje do znanja da je trudna, redateljici je bilo bitno da se čuju ljudi iz čekaonice i da se raspoznaje da se nalazi u bolnici, kako bi gledatelj dobio cjelokupni doživljaj gdje se radnja odvija te da proživljava situaciju s protagonisticom. Repetitivni ton na aparatu za pregled suptilno je pridodao unutarnjem stanju protagonistice koja se nalazi u situaciji nemoći i zabrinutosti za budućnost nje i njene obitelji.

Suprotno od toga, u predzadnjoj sceni glavna protagonistica dolazi do privatne klinike te je korištena glazba koja bi mogla istaknuti banalnost situacije s doktoricom te time ostaviti komentar na njeno nemoralno ponašanje. Iako je situacija kompleksna, htjele smo napraviti veliku emocionalnu razliku između ta dva sustava, javne i privatne bolnice, a da je saznanje o doktorici ono što ih povezuje. Ovaj izbor mogao bi ostaviti zbunjujući dojam gledatelju, zbog nejasnog iskazivanja mjesta radnje. Iz tog razloga, nastao je treći primjer s glazbom i pridodanom informacijom (naknadno snimljeni dijalog koji se čuje s razglasa) kako bi gledatelj izbjegao konfuziju.

Također, u većini scena se suptilno iz daljine čuju djeca koja se igraju u parku ili se dovikuju. S time da pokušavamo približiti emotivno stanje glavne protagonistice, pokušale smo inicirati da se u njenoj glavi od tog saznanja samo vrte misli o djeci. Izbor glazbe na kraju filma, izbor je redateljice putem kojeg je htjela da film završi u „dječjem” tonu, zbog konačnog prihvaćanja situacije glavne protagonistice. Redateljica je znala točno što želi te se iz toga stvorilo oblikovanje zvuka koje možda nije toliko detaljno i kompleksno, ali daje emocionalnu povezanost s pričom zbog svoje realnosti.

2. *Oblikovanje zvuka glazbom*

Kao što je već napomenuto, glazba može igrati veliku ulogu unutar oblikovanja zvuka koja gledatelju daje jasan emocionalni smjer, ako ju pravilno koristimo. Iako u današnje vrijeme imamo gomilu pjesama na koje se možemo osloniti, više opcija me u ovom slučaju naravno dovelo i do više preispitivanja. Glazba, iako moćan alat, ponekad me uplaši zbog različitih interpretacija glazbe kod različitih ljudi. Kako god bilo, jedno je sigurno, a to je da će glazba svakako na pravi ili krivi način gledatelja emocionalno dotaknuti.

Iako je i prvi primjer ispunjen glazbom, u ovom primjeru sam glazbu koristila kao alat koji će nas emocionalno približiti s protagonisticom te nam pomoći razumjeti njene osjećaje. Kao što sam već spominjala u prijašnjim poglavljima, glazba sama po sebi ima veliki emotivni utjecaj na gledatelja, pogotovo ako se pametno iskoristi kao alat, a ne kao prekrivač zvučne slike.

Za ovaj primjer sam koristila dvije glazbe – na početku i samom kraju isječka filma. Tijekom pronalaska i montiranja pjesama isprobala sam i verziju s trećom pjesmom koja se nalazila na prijelazu iz frizerskog salona na kadar protagonistice koja gleda kroz prozor u svom stanu. Tu treću glazbu sam htjela iskoristiti kao isticanje njenog osjećaja bespomoćnosti u jednoj situaciji (frizerski salon), a zatim i u drugoj (kod kuće). Iako sam isprobala par verzija, glazba je uz ostale dvije bila višak, izgubila je svoju emocionalnu svrhu te je postala glazbom koja je služila samo kao prijelaz iz jedne scene u drugu.

Prva korištena glazba nalazi se na mjestu kada glavnoj protagonistici doktorica izjavljuje kako neće učiniti pobačaj. U tom trenutku naša protagonistica proživljava neizvjesnost i brigu zbog manjka novaca i straha za svoju obitelj. Ova glazba mi se činila prikladna za ovaj trenutak zbog njenog tona koji opisuje upravo što i protagonistica, daje neku neizvjesnost sceni i onome što će uslijediti. Također, glazbom gledatelju pojačavam fokus na ovu scenu, da mu emocionalno ostane više upamćena zbog lakšeg razumijevanja kasnijeg narativa.

Druga korištena glazba je na samome kraju filma. Započinje kada glavna protagonistica izlazi iz privatne klinike te hoda prema frizerskom salonu. Njome sam htjela ostaviti emocionalni dojam prihvaćanja situacije, bez da naglašavam ishod njene konačne odluke. Njeno hodanje prema salonu me asociralo na životne

situacije kada neke događaje jednostavno moramo prihvatiti, ali nam se u glavi vrti sto stvari i u nekom smo svom svijetu. Zato me ova pomalo repetitivna melodija s pokojim dodatnim tonovima podsjetila na to, nekakav začarani krug misli i prihvaćanja.

Izostavila sam glazbu iz prijašnje verzije u privatnoj klinici te zadnju dječju pjesmicu koja se pojavljivala na odjavnoj špici kako ne bi došlo do zbunjenosti i moguće prezasićenosti glazbom. Zadnja pjesma, iako je možda dobar izbor za prvu verziju, narušila bi moju namjeru, a to je direktan fokus na mislima protagonistice.

3. Oblikovanje zvuka glazbom i naknadno snimljenim dijalogom

Ovaj primjer mi je zapravo bio i najzanimljiviji zbog širenja vidika. Smatram da je ponekad teško gledati širu sliku filma te da zbog toga treba u nekom trenutku gledati film kroz oči gledatelja koji ga nikada nije vidio. Ponekad neke scene koje su nama jasne možda drugoj osobi sasvim opravdano neće biti te dolazi do konfuzije shvaćanja priče. Svakako bih trebala u budućnosti više pažnje posvetiti pridodanim informacijama u zvuku koje mogu pomoći gledatelju te ga naposljetku dovesti do emocionalnog utjecaja koji se želi postići.

U ovom primjeru se oblikovanje zvuka od prvog primjera razlikuje po jednom elementu. U sceni unutar privatne klinike pridodala sam naknadno snimljeni dijalog, točnije najavu medicinskog osoblja koja nam pomaže lakše shvatiti gdje se protagonistica nalazi te da ne bi došlo do konfuzije. Bitno je da gledatelj jasno shvati sve informacije kako bi sam i zaključio bitne stavke priče, poput doktorice koja radi i u javnoj i privatnoj klinici.

Ponekad zvukom možemo bolje pojasniti neke scene te im tako pomoći da uspiju ispuniti svoj zadatak. Gledatelj se lako može zbuniti i dvoumiti u praćenju filmske priče ako mu ne dajemo jasne smjernice, a rezultat toga je gubitak i emocionalnog utjecaja zvuka na gledatelja.

8. Analiza ankete ispitanika o njihovom emocionalnom doživljaju primjera

Kako bismo dobili pravi uvid u emocionalni doživljaj gledatelja na različite pristupe oblikovanja zvuka, u ovom poglavlju ćemo analizirati anketu u kojoj ispitanici ostavljaju svoje odgovore na pitanje koji ih je primjer i zašto najviše emocionalno dotaknuo.

Za ovo istraživanje koristila sam Googleovu anketu. Ispitanici su pojedinci iz mog okruženja, od 20 do 25 godina. Bilo je deset ispitanika koji su studenti, osam ih se ne bavi filmom, dok se ostala dva bave.

Link na anketu:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdfDst0O-cPmoP4-lFRi64PJ9-hlAaj2OqGmyTyIDxeQ1E9Uw/viewform?usp=sf_link

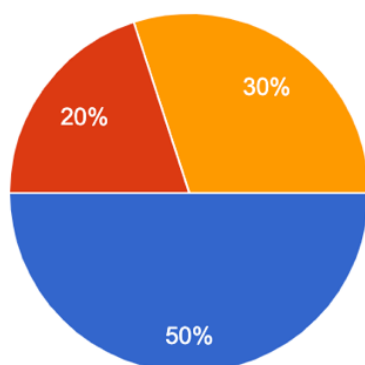
Ispitanici su osim pristupa na isječke iz filma s različitim oblikovanjem zvuka imali pristup i na link s cijelim kratkometražnim filmom, kako bi mogli dobiti cjelokupni dojam filma prije nego odaberu što je na njih ostavilo najveći emocionalni dojam.

Link na cijeli film:

<https://youtu.be/042-yvnKgg0>

Anketa se sastojala od dva pitanja – prvog, u kojemu su ispitanici morali odabrati koji isječak im je ostavio najveći emocionalni utjecaj, te drugog, u kojemu su trebali pojasniti svoj prvi odgovor kako bih mogla bolje razumjeti i analizirati odgovore ankete.

Vizualni prikaz rezultata ankete:

- 1. primjer - Oblikovanje zvuka prema odabiru redateljice i oblikovateljice zvuka
- 2. primjer - Oblikovanje zvuka s glazbom
- 3. primjer - Oblikovanje zvuka s glazbom i pridodanim informacijama

Od 10 ispitanika njih 50 % odabralo je prvi primjer – oblikovanje zvuka prema odabiru redateljice i oblikovateljice zvuka.

Od 10 ispitanika njih 30 % odabralo je treći primjer – oblikovanje zvuka glazbom i pridodanim informacijama.

Od 10 ispitanika njih 20 % odabralo je drugi primjer – oblikovanje zvuka glazbom.

Obrazloženja ispitanika na odabrani izbor primjera:

1. Oblikovanje zvuka prema odabiru redateljice i oblikovateljice zvuka

Za prvi primjer ispitanici su pod svoje obrazloženje najviše isticali da im je oblikovanje zvuka pružilo slobodu da samostalno osjete i prosude emocije glumaca putem dijaloga i njihovih ekspresija lica. Smatraju kako su emocije glavne protagonistice više došle do izražaja te da su se lakše poistovjetili s njom. U tih 50 % ispitanika koji su odabrali ovaj primjer spadaju i oba ispitanika koji se bave filmom, smatraju kako im ovaj prirodni pristup olakšava prijenos emocije.

U nastavku ću podijeliti nekoliko obrazloženja ispitanika:

- *Prvi primjer mi je najviše izrazio emocije glumica i njihova stanja bez da ih dodatno naglašava ili karakterizira.*
- *Glazba mi je u ostalim primjerima možda previše odvlačila pažnju, dok mi je prvi primjer stvorio bolji ritam nekim tišinama mi je bilo lakše fokusirati se na same likove i situacije i upiti ih*
- *Mislim da prvi primjer ima puno više "golih" osjećaja koji izlaze na vidjelo. Dizajn zvuka i "glazba" koja se stvara s atmosferama mi više igraju nego sama glazba u ostalim primjerima. Igra s dinamikom iz scene u scenu, glasnoćom nekih atmosfera i efekata, korištenje filmske tišine.... Te stvari na mene ostavljaju bolji utisak.*

2./3. Oblikovanje zvuka glazbom i Oblikovanje zvuka glazbom i pridodanim informacijama

Drugi i treći primjer su na ispitanike ostavili slične utjecaje. Za razliku od prvog primjera gdje su ispitanici naglasili kako im odgovara što nema dodatnih pojačivača emocija, u ova dva primjera im se glazba isticala kao odličan izvor emocije koja ih vodi kroz priču filma.

U nastavku ću podijeliti nekoliko obrazloženja ispitanika:

- *Jer su emocije glavne protagonistice izraženije, pa samim time i emocije mene kao gledatelja*
- *Glazba i pridodana informacija u klinici su podigle emocionalni doživljaj i razumijevanje emocija i scenarija*
- *Mislim dobro odabrana i pozicionirana glazba može napraviti puno i gledatelja usmjeriti prema željenim emocijama*
- *glazba mi u filmovima obogaćuje emociju i pomaže mi da ju osjetim*

Zaključni osvrt na anketu

Iznimno mi je bilo zanimljivo pratiti odgovore koji su pristizali. Nisam znala što očekivati s time da je jako subjektivan pristup i emocije se razlikuju od osobe do osobe. Svakako mi je ova anketa prikazala da se nikada ne može emocija svakome prenijeti na isti način te da će uvijek biti netko tko će ju više, a netko manje osjetiti. Drago mi je da su ispitanici iskreno i svjesno obratili pažnju na oblikovanje zvuka te time donijeli različite odgovore s iscrpnim objašnjenjima.

Zanimljivo mi je bilo pronalaziti odgovarajuću glazbu koja će istaknuti emociju gledatelja te ju dobro pozicionirati. Svakako mi je to bio izazov zbog kompleksnosti glazbe koja sama po sebi daje emociju pa uz nju stvoriti balans s ostatkom filmske slike i zvuka.

Iako je prvi primjer imao polovicu glasova, drugi i treći primjer koriste istu glazbu što u zbroju postotaka također čini polovicu glasova.

Drago mi je da rezultati pokazuju da je svaki primjer na neki način emocionalno utjecao na gledatelje. Iako oblikovanje zvuka pruža beskrajno puno mogućnosti, čuti povratne informacije od gledatelja uistinu puno znači za daljnji rad i postizanje emocija.

9. Zaključak

Iako sam i prije pisanja ovog rada bila svjesna da oblikovanje zvuka ima velik utjecaj na gledatelja, istraživanjima i provođenjem ankete dodatno sam se uvjerila u emocionalnu snagu oblikovanja zvuka.

Fiziološki i psihološki utjecaj zvuka me ponajviše iznenadio. U svojim budućim radovima ću svakako više pažnje i razmišljanja fokusirati na to kako tijelo fiziološki reagira na različite zvučne podražaje. Istraživanja su dokazala kako nas u svakodnevnom životu zvukovi nesvjesno dotiču te utječu na nas, a u filmskom svijetu to omogućuje da oblikovanjem zvuka svjesno pokušamo emocionalno utjecati na gledatelja, što pruža beskrajn broj opcija da se do tog cilja i stigne. Iako smo svi okruženi njima i osjećamo emocije konstantno, nikad ih ne možemo u potpunosti razumjeti jer nikad ne možemo biti u tuđim cipelama, ali se svakako možemo barem pokušati približiti informiranjem i slušanjem drugih kako bismo ih bolje razumjeli.

Iako u ovom radu naglašavam važnost zvuka u filmu, poglavlja u kojima sam se fokusirala i na sliku uvelike su potvrdila činjenicu da je film velika suradnja između ogranaka u njoj. Kako bi film postigao svoju najveću snagu, svaki dio mora biti na istoj ili bar približnoj razini. Ta činjenica je pogotovo bitna za prenošenje emocija koje se lako mogu pomutiti i krenuti u krivom pravcu ako nas npr. slika navodi na jednu emociju, a zvuk na drugu.

Sasvim sigurno mi je anketa i njena analiza različitih oblikovanja zvuka na isti slikovni primjer dala uvid koliko svaki pojedinac drugačije osjeća i prenosi emocije. Rezultati su me ugodno iznenadili te uvelike pomogli u mom daljnjem radu gdje ću obraćati pažnju na više detalja, na koje do sada možda nisam. Svakako se ta kvaliteta postiže i dugogodišnjim radom, s time da sam na samom početku svog rasta, zanimljivo mi je otvarati nove načine razmišljanja i znanja. Također, iznimno mi je drago da sam ovom anketom potaknula ispitanike da razmišljaju o filmskom zvuku te ih osvijestila o njegovom značaju.

Iako nema točnog pravila kako emocionalno utjecati na gledatelja oblikovanjem filmskog zvuka, tehnikama razumijevanja tuđih emocija, kako one funkcioniraju i što ih izaziva, značajno je za daljnji rad upoznavanje gledatelja i njegovih emocija, a zatim i prenošenje istih u primjeni oblikovanja zvuka na filmu.

10. Literatura i drugi izvori

- A. Richardson, Hearing the film: The Emotional Effect of Sound in Film*
- D. Sonnenschein, The Expressive Power of Music, Voice, and Sound Effects in Cinema*
- Daniel J. Levitin, Mozak i muzika*
- F. Hagman, Emotional response to sound*
- F. Mossberg, Sound, mind and emotion*
- H. Turković – Zvuk na filmu, pojmovnik*
- K. Fahlenbrach, Emotions in Sound: Audiovisual Metaphors in the Sound Design of Narrative Films*
- L. Kuchinke, H. Kappelhoff, S. Koelsch, Emotion and music in narrative films: A neuroscientific perspective*
- M. Chion, Audio-Vision*
- M. Chion, Sound and Acoulogical Teatrise*
- V. Dakić - Sound Design for Film and Television*
- Y. Jin, Analysis of How Sound, Voice and Music in Film Disturbs the Border Between Inside and Outside*
- <https://aroshanti.com/what-science-tells-us-about-listening-to-nature-sounds/>
- <https://bpspsychub.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1348/000712610X506831> - Lonsdale, A. & North, A. 2011. *Why do we listen to music?*
- [https://en.wikipedia.org/wiki/Jack_Foley_\(sound_effects_artist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Jack_Foley_(sound_effects_artist))
- <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19027186/> - 2008. *The effect of music therapy on mood and anxiety-depression*
- <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19790172/> - Houtillainen i Felman, 2009.
- <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19790172/> - Houtillainen i Felman, 2009.
- https://underdreamskies.com/2023/09/20/otkrivam-sto-je-to-sumska-kupka-i-koji-su-njeni-brojni-benefiti/#google_vignette
- <https://www.carnegiehall.org/explore/articles/2024/04/12/tracking-yuja-wangs-heartbeats-rachmaninoff-marathon>
- <https://www.iands.design/industry-news/article/21004536/new-technology-uses-natures-blueprint-to-improve-sound-indoors>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Z7YGCG2M6V4&t=487s>

Slikovni materijal

https://www.researchgate.net/figure/Recognition-of-music-in-brain_fig1_357920499